

فقر معنوی در قرآن و روایات

(مؤلفه‌ها، علل و پیامدها)

زینب آزادبختی کارشناسی ارشد علوم قرآنی

با مقدمه و اشراف دکتر خلیل پروینی

استاد زبان و ادبیات عربی و مطالعات قرآنی دانشگاه تربیت مدرس

www.ketab.ir

سرشناسه	: آزادبختی، زینب، ۱۳۶۸-
عنوان و نام پدیدآور	: فقر معنوی در قرآن و روایات (مؤلفه‌ها، علل و پیامدها) / مولف زینب آزادبختی؛ مقدمه خلیل پروینی.
مشخصات نشر	: تهران: افروز، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۰ ص.
شابک	: ۴۸۰۰۰ ریال ۴-۳۸-۶۲۵۳-۹۶۴-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: معنویت - اسلام Spirituality - Islam فقر Poverty معنویت - احادیث Spirituality - Hadiths
شناسه افزوده	: پروینی، خلیل، ۱۳۴۸ - مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره	: BP۲۵۰/۵۵:
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۳:
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۶۸۱۸۹۲:

نشر افروز

عنوان	: فقر معنوی در قرآن و روایات (مؤلفه‌ها، علل و پیامدها)
مؤلف	: زینب آزادبختی
استاد راهنما/مقدمه نویس	: آقای دکتر خلیل پروینی (استاد دانشگاه و مدرس)
ویراستار	: خانم دکتر خدیجه شیروانی
ناشر	: تهران، انتشارات افروز
نوبت چاپ	: چاپ اول، آخر پاییز ۱۴۰۰
تیراژ	: ۵۰۰ نسخه
تعداد صفحات	: ۲۵۹ صفحه
چاپخانه	: نقش نیزار
شابک	: ۴-۳۸-۶۲۵۳-۹۶۴-۹۷۸:
قیمت	: ۴۸۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ می باشد

مرکز پخش: تهران، مقابل درب اصلی دانشگاه تهران، فخر رازی، پلاک ۸۵، طبقه اول، واحد ۱

تلفن: ۶۶۴۶۸۸۵۵ فکس: ۶۶۴۹۴۱۴۳

Afroz_pu@yahoo.com

فروشگاه اینترنتی کتاب افروز www.afrozbook.ir

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

مقدمه چاپ نخست	۱
بخش اول	۷
نگاهی به ابعاد وجودی انسان	۷
بعد مادی و جسمانی	۹
بعد معنوی و روحانی	۱۰
خود مجازی و زندگی حیوانی	۱۱
خود حقیقی و حیات انسانی	۱۳
مادیگری	۱۵
بخش دوم	۱۶
«فقر» و «معنویت»	۱۶
فقر	۱۶
فقر در لغت	۱۷
فقر در اصطلاح	۱۷
معنویت در لغت	۱۸

معنویت در اصطلاح	۱۹
اقسام فقر	۲۱
فقر مادی	۲۱
مفهوم فقر معنوی	۲۴
بخش سوم:	۲۷
مؤلفه‌های فقر معنوی	۲۷
مقدمه	۲۸
مؤلفه‌های فقر معنوی	۳۰
۱- خودنایابی	۳۰
۳- خردگریزی	۴۷
۴- جهالت عملی	۶۴
نشانه‌های فقر معنوی	۷۷
۱- احساس بی هویتی	۷۷
۲- بی تقوایی	۸۶
۳- هواپرستی	۹۳
۴- طغیانگری	۹۹
بخش چهارم:	۱۰۹

مقدمه چاپ نخست

انسان‌شناسی دغدغه همیشگی اندیشمندان و جریان فکری الهی و الحادی بوده است؛ فلاسفه، حکما، علمای منطق، روانشناسان، جامعه‌شناسان و ماتریالیست‌ها هر کدام براساس نوع تفکر و زاویه دیدشان تعریف خاصی از انسان ارائه داده‌اند به طوری که گفته می‌شود بیش از سی تعریف برای انسان ارائه شده است - تعاریفی مانند "انسان حیوان ناطق است"، "انسان مدنی بالطبع"، "انسان روحی است که در دره طبیعت سقوط کرده است"، "انسان حیوانی متفطن (تنوع طلب و تغییر خواه) است." و "انسان حیوانی مستقیم القامه" است نمونه‌هایی از این تعاریف متعدد است. عموم حکمای اسلامی، تعریف "الانسان حیوان ناطق" را که از زمان ارسطو مطرح و رایج شده است تأیید کرده و در تکمیل آن می‌گویند: انسان یک حیوان صرف نیست، بلکه یک حیوان ناطق است؛ یعنی علاوه بر جنبه‌های مشترک حیوانیت که با سایر حیوانات دارد جنبه دیگری هم دارد که وجه ممتاز انسان را از سایر حیوانات است و آن عقل انسان می‌باشد که در مقابل جنبه‌های شهوانی و حیوانی او قرار دارد. حدیثی که شیعه و سنی آن را نقل کرده‌اند گویای حقیقت فوق (تفاوت انسان با حیوان) است و آن این است که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى رَكَّبَ الْعَقْلَ فِي الْمَلَائِكَةِ بِدُونِ الشَّهْوَةِ وَ رَكَّبَ الشَّهْوَةَ فِي الْبَهَائِمِ بِدُونِ الْعَقْلِ وَ رَكَّبَهُمَا جَمِيعًا فِي بَنِي آدَمَ فَمَنْ غَلَبَ عَقْلُهُ عَلَى شَهْوَتِهِ كَانَ خَيْرًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَ مَنْ غَلَبَتْ شَهْوَتُهُ عَلَى عَقْلِهِ كَانَ شَرًّا مِنَ الْبَهَائِمِ»^۱ به راستی که خداوند متعال عقل بدون شهوت را در فرشتگان قرار داد و شهوت بدون عقل را حیوانات و عقل و شهوت را در انسان، هر کس عقلش بر شهوتش غالب آید از فرشتگان بهتر، و هر کس شهوتش بر عقلش غلبه نمود از حیوانات بدتر است.»

^۱ محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ دوم، ج ۶۰، ص ۲۳۹.